

Carta a Helene Hanff

EVA COMAS

NARRATIVA

Helene Hanff, *84, Charing Cross Road*.
Traducció de Puri Gómez
Casademont. Anagrama / Empúries.
Barcelona, 2002.

Benvolguda senyoreta Helene Hanff, Per primer cop a la vida escric una carta a una persona que va morir fa sis anys. No és que cregui en absolut en un més enllà des del qual vostè pugui llegir el meu missatge, el motiu d'agafar la ploma per escriure-li és més aviat l'enrabiada que em provoca veure com el seu excel·lent llibre de cartes ha passat desapercbut, sense pena ni glòria, en el meu petit país. Deixi'm dir-li que *84, Charing Cross Road* és una de les millors obres que he llegit en molt de temps i, vist l'èxit que va tenir a Anglaterra i als Estats Units als anys 70 i 80, em resulta incomprensible que, després d'uns mesos d'haver-se publicat a Catalunya, el llibre no tingui cap ressò.

Potser la raó de tot plegat és que l'inici de *84, Charing Cross Road* no sembla gaire atractiu. Llegint la primera pàgina, vaig pensar que una obra en què es recollien les cartes que vostè enviava a un llibreter londinenc per demanar-li llibres no podia tenir gaire interès. ¡Que equivocada que estava! La seva correspondència al llarg de 20 anys amb Frank Doel, l'encarregat de la llibreria de vell Marks & Co., és senzilla-

ment sensacional. Són cartes plenes de sentit de l'humor, d'humanitat, d'emocions i, encara més important, són cartes plenes de passió pels llibres. No vaig poder deixar de somriure descobrint com dues persones separades per un oceà i que no s'havien vist mai anaven guanyant confiança gràcies a la literatura. Sembla estrany que dues persones tan antagòniques com vostè, una lectora compulsiva i extravertida de Nova York, i Frank Doel, un llibreter d'exquisida educació britànica, arribessin a entendre's tant. Sens dubte, a part dels llibres, hi va ajudar la seva gran generositat, quan, en veure que els anglesos vivien un estricte racionament de postguerra, va començar a enviar pernills, mitges de niló i ous en pols a Frank Doel i tots els empleats de la lli-

breria. No m'estranya gens que s'acabés convertint en la clienta més estimada de Marks and Co. Una de les raons per les quals m'agraden les seves cartes és perquè s'hi pot resseguir la història dels anys 50 i 60 de la Gran Bretanya i els Estats Units a través de detalls tan prosaics com unes mitges de niló.

Però, sobretot, si els lectors li hem d'estar agraïts per alguna cosa és per les lliçons que dona sobre com cal tractar els llibres. En efecte, un llibre se l'ha de tractar tal com es mereix; si no és bo, val més llençar-lo a les escombraries perquè "no hi ha res menys sacrosant que un mal llibre o fins i tot un llibre mediocre". Ara mateix me la imagino fent dissabte i llençant tots els volums que li fan nosa a les seves curioses prestatgeries, aquelles caixes de taron-

La nord-americana Helene Hanff, autora de '84, Charing Cross Road'

ges que li servien per guardar els llibres en el seu petit pis de Nova York. Estic completament d'acord amb vostè quan diu que cal llegir els bons llibres diverses vegades, perquè si no resulta impossible recordar-ne res, però no puc negar-li que va sobtar-me molt saber que no compra mai una obra que no hagi llegit abans.

Haig de confessar que al començament també em va sorprendre que una dona tan culta com vostè no hagués passat mai per la universitat. El seu coneixement dels clàssics és gairebé inconcebible: m'atreiria a jugar-me qualsevol cosa que s'ho sap tot des de Catul fins a Virginia Woolf. A més, els seus comentaris sobre les obres que llegeix són excepcionals. Segur que hauria estat una bona crítica literària. Llàstima que per guanyar-se la vida hagués de recórrer a escriure guions per a la televisió. Segurament el temps robat per aquestes feines ens han privat d'una gran escriptora. Sí, sí, ja sé que va escriure molts assaigs i contes per a nens, però segurament si s'hagués pogut dedicar més a l'escriptura, avui seria una autora altament reconeguda i podríem trobar les seves obres traduïdes al català. De moment, el seu diari *The Duchess of Bloomsbury Street* (1973) i altres obres seves, com ara *Apple of my eye* i *Letters from New York*, només es poden llegir en anglès.

Finalment permeti'm un elogi més. El títol del llibre, *84, Charing Cross Road*, està molt ben trobat. Gràcies al títol sempre recordaré l'adreça de la llibreria de vell a la qual vostè feia comandes. No dubti que, si mai torno a Londres, encara que l'establiment ja estigui tancat, el visitaré.

Suposo que sabrà perdonar-me l'atreviment d'enviar-li una carta al regne dels difunts. Doni records a Frank Doel, si pot. Potser, contra tot pronòstic, hi ha un més enllà i algun dia em toca travessar la llacuna Estígia. En cas que sigui així, ja ens saludarem.

TEATRE

David Hare, *Via Dolorosa*. Traducció d'Eduard Bartoll. Columna / Romea. Barcelona, 2003.

David Hare (St. Leonards, Sussex, 1947), dramaturg destacat de l'escena anglesa contemporània, va fer el 1997 un viatge de tres setmanes a Israel i als territoris palestins ocupats. En aquell moment la situació política al sagnant epicentre de l'Orient Mitjà era dolenta: després de l'allau de morts que va provocar la primera Intifada i de l'assassinat d'Isaac Rabin, el fràgil procés de pau iniciat per Netanyahu i Arafat amb el patrocini de Bill Clinton estava a la corda fluixa. Avui, sis anys després, l'estat del conflicte encara és més crític: en el ròssec que va deixar la segona Intifada, amb un Sharon brutal que atia sense miraments el seu poderós exèrcit, un Arafat corrupte que es resisteix a abandonar el seu precari poder i un Bush messiànic entossudit a imposar un Full de Ruta fantasiós, el degoteig d'atemptats suicides continua. Cada dia noves creus van sembrant el camí del Calvari, i si

alguna cosa es pot dir amb tota certesa és que no seran les últimes.

Estimulat pel novel·lista nord-americà Philip Roth, que afirmava que els fanàtics sionistes eren gent absolutament guillada i "el millor material per a un escriptor de ficció", David Hare va emprendre el seu viacrucis singular convençut de poder arribar al fons de la qüestió. Va conversar amb jueus laics i religiosos, amb polítics dels dos bàndols, amb intel·lectuals i artistes, tant creients com escèptics, tant optimistes com derrotistes. De la seva peculiar immersió a les aigües turbulentes que separen radicalment aquests Capulets i Montescos redivius, en va néixer *Via Dolorosa*, un text inclassificable a mig camí entre un diari de viatge i la crònica personal. La selecció del material reunit en la seva funció d'observador i turista crític va donar lloc a una peça excepcional, aliena a les lleis elementals de l'escriptura

L'anglès intranquil

ARTUR PASCUAL

dramàtica i fins i tot escassament narrativa, un monòleg d'una densitat atterridora destinat a ser interpretat pel mateix autor, magistralment per cert, tal com es va poder veure a Barcelona el febrer d'aquest any.

MIRADA INCISIVA I PERPLEXA

La força de la peça està en una mirada incisiva i alhora perplexa que va directa a allò que és substancial, sense estalviar-nos cap ni una de les formes de desraó que agafa la tràgica *Kulturkampf* àrabo-israeliana. L'autor registra, assepyala, emfatitza i de vegades aplica pinzellades de trista poesia, però evita de manifestar la seva opinió per por que la seva òptica, que pretén lliure de prejudicis, es vegi entelada pels dictàmens inevitables de la civilització occidental ("aquella vella puta esdentegada"), i incorre així en una delicadesa no menys occidental. Espectador estupefacte en una terra enquistada a l'edat

heroica, Hare escriu: "Voltaire deia que s'ha de triar entre països on sues i països on penses. El que confon d'Israel és que s'hi fan totes dues coses. I la ment em va a mil per hora, ara. Som tots cecs. Només veiem el que volem. No n'aborrem la resta?"

La bogeria anunciada per Philip Roth resulta ser un entestament dirigit i finançat per l'Estat d'Israel, una insensatesa, al capdavant, d'opulents elefants occidentals al bell mig d'una cristalleria. Per això les simpaties de Hare s'inclinen cap als lúcids descoratjats, ja siguin palestins conscients que la seva primera tasca no és negociar amb Israel, sinó reformar-se ells mateixos, ja siguin jueus fastiguejats que la seva presència a la terra promesa estigui resultant tan poc edificant i, d'altra banda, tan profundament contrària a l'esperit de la mateixa religió jueva. Més que una obra de teatre, *Via Dolorosa* és un llibre imprescindible que tracta de les arrels del fanatisme. Les claus que ofereix no són vàlides com a propostes de solució o per entendre un conflicte inextricable; dissortadament, només proporcionen un punt de partida desolador i necessari. Tal com deia Kant els dies atziacs, sembla que del tronc recargolat de la humanitat mai no en pugui sortir res de dret.